

UOT 371.31

MƏCİD İSMİXANOV

*Bakı Dövlət Universiteti,
Pedaqogika kafedrasının professoru
m.ismixanov@mail.ru*

RƏFİQƏ BƏXTİYAROVA

*p.ü.f.d., Bakı Dövlət Universiteti
rafiqabaktiyarova@mail.ru*

TƏHSİL VƏ CƏMİYYƏT: MÜASİR TƏLƏBLƏR VƏ PRIORİTET İSTİQAMƏTLƏR

DOI: <https://doi.org/10.36719/2708-065X/108/267-272>

Məqalədə cəmiyyət və təhsilin qarşılıqlı vəhdəti, cəmiyyətin sosial-iqtisadi və mənəvi tərəqqisində təhsilin rolu şərh olunmuşdur. Müəlliflər sosial-pedaqoji tədqiqatların, habelə məktəb təcrübəsinin təhlili və ümumiləşdirilməsi əsasında təhsil keyfiyyətinin və insan kapitalının inkişafı üçün cəmiyyətin yaratdığı əlverişli şəraiti, təhsil islahatları ilə bağlı prioritet istiqamətləri nəzərdən keçirmişlər. Eləcə də cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafında təhsilin rolu, onun reallaşdırılması imkan və şərtləri məqalədə öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: təhsil, cəmiyyət, təhsil sistemi, təhsil islahatı, təhsilin inkişaf strategiyası.

Giriş. Cəmiyyət və təhsil qarşılıqlı vəhdət təşkil edir: təhsilin inkişafı cəmiyyətin tələbatından, sosial-iqtisadi inkişafından asılı olduğu kimi, təhsil də, öz növbəsində, cəmiyyətin sosial-iqtisadi və mənəvi tərəqqisində həlledici rol oynayır. “Təhsil əsri” adlanan XXI yüzillikdə təhsil sistemi cəmiyyətin tələbatına uyğun olaraq dəyişir, inkişaf edir, yeniləşir. Təhsil sistemi cəmiyyətin inkişafı ilə ayaqlaşmalı, qarşıya qoyulan tələblərə cavab verməlidir. Cəmiyyətin təhsil sistemi qarşısında qoyduğu başlıca tələb təhsili dünya standartlarına uyğun qurmaqla onun sosial-iqtisadi rolunu artırmaqdan, insan kapitalını inkişaf etdirməkdən, böyüyən nəsillərin dərin bilik, bacarıq və həyatı səriştələrə yiyələnməsini təmin etməkdən, onları yüksək ideyalı, mənəviyyatlı, müstəqil və yaradıcı düşünən layiqli vətəndaş və şəxsiyyət kimi cəmiyyət həyatına hazırlamaqdan ibarətdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu münasibətlə demişdir: “Biz maddi dəyərlərimizi, iqtisadi potensialımızı insan kapitalına çevirməliyik. Çünki insanın savadı, biliyi onun gələcək həyatını müəyyən edir, ölkənin hərtərəfli inkişafına xidmət edir”.

Yüksək təhsilli peşəkar kadrlar ölkənin intellektual potensialının əsasını təşkil edir. Ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı peşəkar kadrların və insan kapitalının məqsədyönlü inkişafı hesabına əldə edilir. Təhsilə qoyulan vəsait cəmiyyət üçün yüksək iqtisadi gəlirliyə malikdir. Təhsilin sosial-iqtisadi rolunu artırmaq təhsil sistemini yeniləşdirməyi, təhsilin keyfiyyətini yüksəltməyi, verilən bilik və bacarıqların iqtisadi amilə çevrilməsini təmin etməyi tələb edir. “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”nda (2013) göstərildiyi kimi, cəmiyyətin sosial-iqtisadi həyatının müasirləşməsində təhsilin rolu təkcə təhsilalanın qazandığı bilik və bacarıqların iqtisadi amilə çevrilməsi ilə məhdudlaşmır. Təhsil prosesində əldə olunan bilik və bacarıqlar, həmçinin etik-əxlaqi norma və dəyərlər hər bir təhsilalanın cəmiyyətin layiqli üzvü olması üçün lazımi şərait yaradır, onun biliyi və etik davranışı sayəsində örnək ola biləcək həmkara, nümunəvi ailə üzvünə və vətəndaşa çevirir [2].

Təhsil sistemi cəmiyyətin inkişafı və artan tələbləri ilə, dəyişən şəraitlə ayaqlaşmaqla vətəndaşların təhsil hüququnu dolğun təmin etməyə yönəlir. Bu sistemin səmərəliliyinin əsas göstəricisi məhz vətəndaşların – uşaq və gənclərin, yaşlı nəslin yüksək təhsil (bilik) səviyyəsindən ibarətdir. Cəmiyyət üzvlərinin təhsil və mədəni səviyyəsinin, zehni və mənəvi inkişafının yüksəldilməsi və bunun üçün əlverişli şəraitin yaradılması təhsil sisteminin strateji məqsədini təşkil edir.

Cəmiyyət üçün vətəndaş, layiqli şəxsiyyət hazırlığı təhsil sistemi vasitəsi ilə həyata keçirilir. Təhsil sistemi *üstqurum hadisəsi* olub, bazisə – cəmiyyətin iqtisadi-ictimai münasibətlər sistemində

xidmət edir və ona qüvvətli təsir göstərir. Cəmiyyətin inkişafı, ilk növbədə, onun üzvlərinin təhsil səviyyəsi ilə şərtlənir. Yaxşı təhsil almış yüksək ixtisaslı mütəxəssislər cəmiyyətin bütün sahələrində – iqtisadiyyat, elm və texnika, təhsil və mədəniyyət, təbabət, inşaat, sənaye və kənd təsərrüfatı, dövlət qulluğu, hərbi quruculuq və s. sahələrində uğurla və yaradıcılıqla çalışıb, həmin sahələrin inkişafına kömək göstərə bilirlər. Buna görə də təhsil və elm cəmiyyətin strateji vəzifəsi sayılır və inkişaf etmiş ölkələrdə ona birinci dərəcəli əhəmiyyət verilir. Cəmiyyətin, dövlətin gücü, hər şeydən əvvəl, təhsillə və elmlə bağlıdır.

Həyat göstərir ki, *dövlətin, millətin tərəqqi yolu təhsildən, elmdən keçir*: heç bir millət qılıncla, tüfənglə irəli getmir, hansı millət qabağa gedib tərəqqi edərsə, o ancaq təhsilin, elmin gücünə xoşbəxt olur (N.Nərimanov). Bunu tarixi təcrübə də sübut edir: II Dünya müharibəsində məğlub olmuş Yaponiya və Almaniya kimi dövlətlər təhsilin, elmin və yeni texnologiyaların inkişafı, ümumiyyətlə, insan kapitalının inkişafı sayəsində qısa tarixi dövrdə dünyada inkişaf etmiş dövlətlər sırasına çıxıb bildilər. İqtisadi cəhətdən qüdrətli dövlət təhsilin və elmin sürətli inkişafına təkan verir, cəmiyyətdə təhsilin və elmin, təhsil və elm adamlarının nüfuzunun yüksəlməsinə hər vasitə ilə kömək göstərir, yaradıcı mütəxəssisləri, elm adamlarını hər cəhətdən (maddi və mənəvi cəhətdən) stimullaşdırır. İnkişaf etmiş ölkələrə dünyanın hər yerindən “beyin axını” da bununla bağlıdır.

Cəmiyyətdə insan amili hər sahədə mühüm rol oynayır. İnsanların maddi vəziyyətinin yaxşılaşması ilə yanaşı, onların mənəvi, hüquqi, iqtisadi və ekoloji mədəniyyətinin səviyyəsi də yüksəlməlidir. Yoxsa, cəmiyyətə zidd psixologiyaların təzahürləri özünü göstərə bilər; belələri həm özlərinə, həm də sosial əhatələrinə, cəmiyyətə ziyan vura bilərlər. Tərbiyə işinin bünövrəsi ailədə və məktəbdə qoyulur. İnsanın necə böyüməsi, həyatda necə yer tutması, əsas etibarilə, onun uşaqlıq və gənclik illərindən aldığı tərbiyədən asılıdır. Tərbiyə işinin ustası, görkəmli Ukrayna pedaqoqu A.S.Makarenko bu məsələdən bəhs edərək valideyn və tərbiyəçilərə müraciətlə deyirdi ki, uşaqların böyüdülməsi və tərbiyə olunması böyük, ciddi və olduqca məsuliyyətli işdir. Biz uşaqları tərbiyə etməklə ölkəmizin gələcək tarixini və deməli, dünya tarixini tərbiyə edirik. Böyük pedaqoqun bu sözlərini hər bir valideyn və müəllim daim yadda saxlamalıdır: “Düzgün tərbiyə bizim xoşbəxt qocalığımızdır, pis tərbiyə bizim gələcək dərdimizdir, gələcək göz yaşlarımızdır, bizim başqa adamlar qarşısında, bütün ölkə qarşısında təqsirimizdir”.

Böyük pedaqoq haqlı idi; məktəb və ailə tərbiyə ocağı kimi, uşaqların yaxşı təhsil və tərbiyə alması və layiqli şəxsiyyət – vətəndaş kimi cəmiyyətə qovuşması üçün öz məsuliyyətlərini dərk etməlidir. Bundan həm ailə və məktəb, həm də cəmiyyət qazanır.

Təhsil və tərbiyə sistemi cəmiyyətin tələbatı, ictimai-iqtisadi və sosial-mədəni inkişafı ilə bağlı olduğu üçün cəmiyyətin tələbatına uyğun olaraq dəyişir, yeniləşir. Təhsil və tərbiyə cəmiyyətin inkişafı ilə ayaqlaşmalı, qarşıya qoyulan tələblərə cavab verməlidir. Hazırda cəmiyyətimiz sosial-siyasi, ictimai-iqtisadi, elmi-texniki, mədəni-mənəvi və s. cəhətdən sürətlə inkişaf edir. İnkişaf etmiş cəmiyyət hər sahədə olduğu kimi, təhsil sistemi qarşısında da yeni, yüksək tələblər və vəzifələr qoyur. *Cəmiyyətin təhsil sistemi qarşısında qoyduğu başlıca tələb* təhsili dünya standartlarına uyğun qurmaqla onun sosial-iqtisadi rolunu artırmaqdan, insan kapitalını inkişaf etdirməkdən, böyüyən nəsillərin dərin bilik, bacarıq və həyatı səriştələrə yiyələnməsini təmin etməkdən, onları yüksək ideyalı, mənəviyyatlı, müstəqil və yaradıcı düşünən layiqli vətəndaş və şəxsiyyət kimi cəmiyyət həyatına və səmərəli əmək fəaliyyətinə hazırlamaqdan ibarətdir.

Təhsil insanlara texnologiyaları çevik mənimsəmək, əmək bazarında layiqli yer tutmaq, sağlam həyat tərzini, ətraf mühitə münasibətdə düzgün mövqe seçmək imkanı verir. Müasir təhsil sistemi qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biri insanın ömür boyu təhsil almaq imkanını təmin etməkdən ibarətdir. Sürətli texnoloji tərəqqi insandan öz bilik və bacarıqlarını daim yeniləşdirməyi, ehtiyac olduqda ixtisasını dəyişməyi, həyatın tələblərinə çevik şəkildə uyğunlaşmağı tələb edir. Ömür boyu təhsil insanın öz bilik və bacarıqlarını daim artırmasına, yeni əmək sahələrində özünü təsdiq etməsinə, bir şəxsiyyət kimi inkişafına, dəyişən həyata və əmək şəraitinə adaptasiyasına imkan verir. Bu isə, nəticə etibarilə, təhsilin sosial həyatda rolunun yüksəlməsində, “təhsil cəmiyyətinin” formalaşmasında mühüm amil kimi böyük əhəmiyyət kəsb edir [5, s.28].

Müasir dövrdə təhsil sistemi qarşısında qoyulan mühüm vəzifələrdən biri təhsildə qloballaşma və integrasiya ilə bağlıdır. Təhsil sistemi açıq sistem kimi dünya təhsil təcrübəsini nəzərə almaqla,

mütərəqqi cəhətlərdən yararlanmaqla, dünya təhsilinə, xüsusən Avropa təhsil məkanına integrasiya etməklə inkişaf edir. Təhsilimizin global sistemə integrasiyası onu daha da inkişaf etdirməyə, rəqabətə qabiliyyətini yüksəltməyə imkan verir. Ölkəmizdə aparılan məktəb islahatı da məhz buna yönəlmişdir. Müstəqil Azərbaycanın memarı, ölkəmizdə təhsil islahatının əsasını qoymuş Ulu öndər Heydər Əliyev demişdir: “İndi təhsil sistemində islahatların əsas məqsədi ondan ibarətdir ki, Azərbaycan təhsil sistemi dünya təhsil sisteminin standartlarına uyğunlaşsın”. Ölkəmizdə təhsil islahatlarının tətbiqində əldə edilmiş uğurlar Ulu öndərin uzaqgörənliyini və qətiyyətini bir daha sübut etdi.

İnkişaf etmiş cəmiyyət təhsil qarşısında yeni, daha yüksək vəzifələr qoyur: hər bir gənc müasir bilik və bacarıqlara, səriştələrə mükəmməl yiyələnəlməlidir. Səriştə - əldə olunmuş bilik və bacarıqları praktik fəaliyyətdə səmərəli tətbiq etmək qabiliyyətidir; o, insanın qazandığı bilik və bacarıqların konkret fəaliyyətin nəticəsinə çevrilməsində ifadə olunur. Səriştəyə əsaslanan təhsil ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına daha effektiv xidmət göstərir. Təhsilin inkişaf strategiyasında qeyd edildiyi kimi, praktik bilik və vərdislərlə zənginləşməyən, sırf nəzəri xarakter daşıyan təhsil öz fundamental əhəmiyyətini itirməkdədir [2].

Müasir təhsil mükəmməl bilik və bacarıqlar aşılamaqla bərabər, uşaq və gənclərdə zehni qabiliyyətləri, intellekti, müstəqil və yaradıcı düşünmə bacarıqları, müasir təfəkkür formalaşdırmaq qeydinə qalmalıdır. Görkəmli psixoloq, professor Əbdül Əlizadənin dediyi kimi, “XXI yüzillik ağıl, intellektin təntənəsi əsridir. Müstəqillik yoluna çıxmış respublikamızın milli mənafeyi Azərbaycan məktəbinin ilk növbədə, məhz ağıl, intellekt məktəbi olmasını tələb edir” [3]. Təhsil qarşısında duran vəzifə gəncləri təkcə növbəti (ali) təhsil almağa hazırlamaqla məhdudlaşmır, eyni zamanda onları ictimai həyata, səmərəli əmək fəaliyyətinə hazırlamaq mühüm tələb kimi qarşıda durur. Müasir həyat, istehsalat gənclərdən yeni texnologiyalara, xüsusən informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına (İKT) yiyələnməyi, onlardan yaradıcı istifadə etmək bacarıqları tələb edir.

Cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafının məktəb qarşısında qoyduğu ən mühüm tələb təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsindən ibarətdir. Təhsilin keyfiyyəti dedikdə, onun mövcud standartlara, normalara, habelə şəxsiyyətin, cəmiyyətin və dövlətin maraqlarına uyğun gələn yüksək səviyyəsi başa düşülür. Təhsil Qanununda göstəriləndiyi kimi, təhsilin keyfiyyət səviyyəsi ölkədə qəbul olunan dövlət təhsil standartları əsasında, beynəlxalq təhsilin keyfiyyət göstəricilərinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Təhsil müəssisələrində məzunların hazırlığının keyfiyyət səviyyəsi onların milli və beynəlxalq əmək bazarında rəqabət qabiliyyəti, habelə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında rolu ilə müəyyən edilir [1, s.15-16]. Hazırda bütün pillələrdə təhsilin keyfiyyətinin artırılması dövlətin təhsil siyasətinin ən mühüm prioritet istiqamətini təşkil edir.

Təhsilin inkişafı və yeniləşməsini zəruri edən amillər sırasında elmin inkişafı, elmi-texniki tərəqqi önəmli yer tutur. Təhsil elmə əsaslanır, elm üzərində qurulur. Elmin əldə etdiyi biliklər və onların tətbiqi nəticəsində qazanılan bacarıq və vərdislər təhsilin məzmununun əsas komponentini təşkil edir. Elmin inkişafı nəticəsində vaxtaşırı olaraq biliklər yeniləşir. Buna uyğun şəkildə təhsilin məzmunu da dəyişməli, yeniləşməlidir. Təhsil inkişaf edən elmlə ayaqlaşmalı, təhsilənləri yeniliklərlə tanış etməlidir. Bəzən bu proses ləng gedir: təhsil sürətlə inkişaf edən elmdən geri qalır və bu səbəbdən öz imkanları ilə təhsilənlərin, eləcə də cəmiyyət üzvlərinin müxtəlif səviyyələrdə dəyişən tələbatlarını operativ ödəməkdə çətinlik çəkir. Buna görə də rəsmi (formal) təhsili özünütəhsillə, qeyri-formal və informal təhsillə tamamlamaq lazımdır.

Cəmiyyətin sosial-mədəni inkişafı təhsil qarşısında bilik verməkdən əlavə yeni tələblər də qoyur: müasir həyat təhsilin etik, estetik, iqtisadi, ekoloji, mədəni aspektlərini yenidən nəzərdən keçirməyi, gənclərə həyatı bilik, bacarıq və səriştələr aşılamaq zərurətini irəli sürür: hər kəs adamları, bütün özəllikləri ilə dünyanı hansısa bütövə doğru gedən nizamsız hərəkəti ilə birlikdə duyub dərk etməli, başqalarının hüquqlarına hörmət etməli, iqtisadi, ekoloji mədəniyyətə yiyələnəlməlidir. YUNESKO-nun Beynəlxalq təhsil komissiyasının XXI əsr üçün qəbul etdiyi sənəddə təhsilin dörd başlıca məqsədi müəyyən edilmişdir: birgə yaşamağı öyrətmək; bilikləri əldə etməyi öyrətmək; işləməyi öyrətmək, yaşamağı öyrətmək. Göründüyü kimi, təhsil dar məqsədləri yox, daha geniş məqsədləri yerinə yetirməlidir: insan başqa adamlarla, xalqlarla birgə yaşamağı, əməkdaşlıq etməyi öyrənməli; elmin sürətli inkişafını nəzərə alaraq bilikləri müstəqil və şüurlu şəkildə öyrənməli; peşə səriştəsini artırmaqla işləməyi öyrənməli; şəxsi potensialından daha yaxşı istifadə etmək üçün özünü

yaxşı dərk etməli və yaşamağı öyrənməlidir [5, s. 123].

Təhsil sahəsində ölkələr arasında rəqabətin güclənməsi, sürətli texnoloji tərəqqi nəticəsində əmək sahələrinin, ixtisas profillərinin tez-tez dəyişməsi təhsilin keyfiyyətinə tələbi daha da artırmışdır. Ölkədə təhsilin, o cümlədən ümumi təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasına ehtiyac vardır. Məhz bu sosial ehtiyacla bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 24 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” sənədi qəbul edilmişdir. Burada təhsil sahəsində beynəlxalq təcrübə və meylləri, eləcə də Azərbaycanda təhsilin vəziyyətini bir neçə aspektdə (təhsilin sosial-iqtisadi rolu, təhsilin keyfiyyəti və əhatəliliyi, təhsilin məzmunu, müəllim və tədris metodikaları, idarəetmə və infrastruktur baxımından) təhlil etmək əsasında təhsilin inkişafının ən mühüm strateji istiqamətləri və onların reallaşdırılması yolları müəyyənləşdirilmişdir. Təhsilin inkişaf strategiyasında beş strateji istiqamət nəzərdə tutulur [2]:

I strateji istiqamət səriştəyə əsaslanan şəxsiyyətyönümlü təhsilin məzmununun yaradılmasına yönəlmişdir. Bu istiqamət məktəbəqədər, ümumi, ilk peşə-ixtisas, orta ixtisas və ali təhsil olmaqla bütün pillələr üzrə kurikulumların inkişafı kimi vacib hədəfi əhatə edir.

II strateji istiqamət təhsil sahəsində insan resurslarının müasirləşdirilməsini nəzərdə tutur. Bu istiqamətin reallaşması üçün aşağıdakı başlıca hədəflər müəyyənləşdirilmişdir:

- innovativ təlim metodlarını tətbiq edən, təhsilin məzmununun səmərəli mənimsənilməsini təmin edən səriştəli təhsilverənin formalaşdırılması;
- təhsilverənlərin peşəkarlığının yüksəldilməsi və təhsilənlərin nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistemlərin qurulması;
- təhsilənlərin istedadının aşkar olunması və inkişafı ilə bağlı, habelə xüsusi qayğıya ehtiyacı olanlar üçün inklüziv təlim metodologiyasının yaradılması.

III strateji istiqamət təhsildə nəticələrə görə cavabdeh, şəffaf və səmərəli idarəetmə mexanizmlərinin yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu istiqamətin reallaşması üçün aşağıdakı başlıca tədbirlər müəyyənləşdirilmişdir:

- təhsil sistemində tənzimləmə və idarəetmənin qabaqcıl beynəlxalq təcrübə əsasında müasirləşdirilməsi;
- təhsil müəssisələrində nəticəyönlü və şəffaf idarəetmə modelinin yaradılması;
- təhsilin keyfiyyətinin təminatı və idarə olunması üzrə yeni məlumat və hesabat sistemlərinin yaradılması.

IV strateji istiqamət müasir tələblərə uyğun və ömür boyu təhsili təmin edən təhsil infrastrukturunun yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu istiqamətin reallaşması üçün aşağıdakı tədbirlər müəyyənləşdirilmişdir:

- təhsil müəssisələrində İKT əsaslı təlim metodologiyasına uyğun infrastrukturun yaradılması;
- təhsil müəssisələri şəbəkəsinin rasionallaşdırılması;
- distant təhsil, istedadlı və xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün təhsil və inkişaf, yaşlıların təhsili, habelə peşə-ixtisas və təhsil məsələləri üzrə məsləhət xidmətləri göstərən regional universal mərkəzlərin, müasir təminatlı peşə-tədris mərkəzlərinin və komplekslərinin qurulması, kampusların yaradılması.

V strateji istiqamət respublikada iqtisadi cəhətdən dayanıqlı və dünyanın aparıcı təhsil sistemlərinin standartları ilə eyni səviyyəyə uyğun təhsil sisteminin maliyyələşdirilməsi modelinin qurulmasını nəzərdə tutur:

- müxtəlif mənbələrdən istifadə olunmaqla təhsili maliyyələşdirmə mexanizminin təkmilləşdirilməsi;
- təhsil müəssisələrinin adambaşına maliyyələşdirilməsinə keçirilməsi;
- ödənişli təhsil xidmətlərinin göstərilməsinin dəstəklənməsi;
- Təhsilin İnkişafı Fondunun yaradılması.

Nəticə. Çoxcəhətli və vacib hədəfləri nəzərdə tutan təhsilin inkişaf Strategiyası Azərbaycan Respublikasında keyfiyyət nəticələri və əhatəliliyinə görə dünya ölkələri sırasında aparıcı mövqe tutan, səriştəli müəllim və təhsil menecerlərinə, habelə qabaqcıl texnologiyalara əsaslanan infrastrukturə malik təhsil sisteminin yaradılmasına yönəldilmişdir. Strategiyanın reallaşdırılması təhsilin məz-

mununun, kadr hazırlığının, təhsili idarəetmə sisteminin və təhsil infrastrukturunun qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə və Azərbaycanın inkişaf konsepsiyasına uyğun yenidən qurulmasına imkan verərək, ölkədə biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatın bərqərar olmasını, informasiya cəmiyyətinin təşəkkülünü və ölkənin davamlı inkişafını təmin edəcəkdir.

Belə bir vacib sosial mahiyyətli və perspektivli təhsil islahatının yerinə yetirilməsində bütün təhsil qurumlarının, xüsusən təhsil müəssisələrinin pedaqoji kollektivlərinin, müəllimlərin üzərinə mühüm vəzifələr və böyük məsuliyyət düşür.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu. B., 2009, 80 s.
2. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. B., 2013, 10 s.
3. Əlizadə Ə. Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri. B., Ozan, 1998, 367 s.
4. Əlizadə H.Ə. Sosial pedaqogikanın aktual məsələləri. B., Maarif, 1998, 342 s.
5. İsmixanov M., Vəliyeva S. Sosial pedaqogika. B., ADPU, 2014, 304 s.
6. Kurikulum islahatı: tədqiqatlar, nəticələr (nəşrə haz. Ə.Abbasov, J.Cavadov). B., Mütərcim, 2011, 343 s.
7. Mərdanov M. Azərbaycan təhsili dünən, bu gün, sabah. B., Təhsil, 2006, 296 s.
8. Rüstəmov F. Pedaqogika tarixi. B., Nurlan, 2005, 748 s.

МЕДЖИД ИСМИХАНОВ

Профессор Бакинского государственного университета

РАФИГА БАХТИЯРОВА

*Доктор философии по педагогическим наукам,
Бакинский государственный университет*

ОБРАЗОВАНИЕ И ОБЩЕСТВО: СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ И ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ

В статье рассматриваются вопросы единства общества и образования, а также роль обучения в социально-экономическом и моральном процветании общества. Авторы на основе анализа и обобщения социально-педагогических исследований и школьной практики излагают рациональных условий и приоритетных направлений, созданных обществом для развития качества образования и человеческого капитала. А также в статье отражены роль и возможности образования в социально-экономическом развитии общества и условия их реализации.

Ключевые слова: образование, общество, система образования, реформа образования, стратегия развития образования.

MAJID ISMIKHANOV

Professor of Baku State University

RAFIQA BAKHTIYAROVA

PhD, Baku State University

EDUCATION AND SOCIETY: MODERN REQUIREMENTS AND PRIORITY DIRECTIONS

This article studies the mutual unity of society and education, the role of education in the socio-economic and moral progress of the society is explained. The authors reviewed the favorable

conditions created by the society for the development of the quality of education and human capital, as well as the priority directions related to educational reforms, based on the analysis and generalization of social-pedagogical research, as well as school experience. Also, the role of education in the socio-economic development of the society, the possibilities and conditions of its realization are reflected in the article.

Keywords: education, society, education system, education reform, education development strategy.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 09 yanvar 2025-ci il.

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 04 mart 2025-ci il.

Rəyçilər: p.e.d. Həsən Bayramov, t.e.d. Anar İsgəndərov.
